

Polikliniğimize Başvuran Hastalarda Diş Sağlığı (**)

Taner Yücel, Gündüz Bayırlı, Selmin Aşçı, Mübin Soyman, Sami Büyükgöçesu, (*)

Yalnız başına diş çürüğü, toplumlarda en yüksek prevalans gösteren ve diğer bir çok hastalıklardan farklı olarak, gerilemeyen bir hastalıktır.

19. y.y.'ın başından beri birçok ülkelerde önceleri yalnız diş çürükleri, daha sonra periodontal hastalıkları da içine alan pek çok istatistiksel araştırmalarla, toplumların ağız-diş sağlığı incelenmiştir. Erişkin ve çocuklarda yapılan bu gibi istatistiksel araştırmalar, çürük sıklığının giderek artmakta olduğunu ortaya koymaktadır. Bu artış, sorunların da artmasına neden olduğundan, ülkeler bu alandaki koruyucu girişimlere büyük önem vermektedirler.

Ülkemizde de konuya bir açıklık kazandırmak için bugüne kadar bir çok araştırmalar yapılmışsa da, diğer ülkelerde yapılanlarla karşılaştırıldığında, bu araştırmaların çok az sayıda olduğu görülecektir. Ata (1955), Eser (1970), Usmen (1971), Gülhan ve Mermutlu (1973), Gülhan ve İzbul (1974), Sandalkı (1975), Bayırlı ve Kutay (1977), Atakul (1977), Sandalkı ve ark. (1980), Baloş (1980), Bayırlı ve ark. (1981) ilk ve ortaokul çağındaki çocuklarda; Gürkan (1971), Bayırlı ve Curiloviç (1976), Bayırlı ve ark. (1980), Çolak ve Atakul

(*) İ. Ü. Dişhek. Fak., Diş Hastalıkları ve Tedâvisi Anabilim Dalı, Öğretim üye ve asistanları.

(**) Türk Dişhekimliği Kongresi'nde (İzmir, Ekim - 1981) tebliğ edilmiştir.

(1980), Dumanlı ve ark. (1980), Baloş ve ark. (1980)'de genç erişkinlerde diş çürükleri ve ağız bakımı ile ilgili araştırmalar yapmışlardır. Ataman ve Eronat (1980) geniş bir halk kitlesinde diş çürüklerini araştırarak, ülkemizde ilk olarak bulgularını bilgisayara uygulamışlardır.

GEREÇ ve YÖNTEM

Bu araştırma, İ. Ü. Dişhekimliği Fakültesi, Diş Hastahkları ve Tedâvisi Anabilim Dalı Polikliniğine başvuran 12 - 59 yaşlar arasındaki 301'i kadın, 204'ü erkek olmak üzere toplam 505 hastanın sürekli dişi üzerinde gerçekleştirilmiştir. Bireylerin ağızlarındaki çürük, çürük nedeni ile kayıplı ve dolgulu dişler özel anket formları üzerinde işaretlenmiştir. Bu formlar da kadın-erkek ve 12-19, 20-29, 30-39, 40-49 ve 50-59 yaş gruplarına göre ayrılmış ve her grupta çürük, çürük nedeni ile kayıp ve dolgulu dişler ayrı ayrı toplanarak D.M.F. indeksleri bulunmuştur. Ayrıca çürük ve sonuçlarının yüzde olarak yaş gruplarına oranları ile çürük ve sonuçlarının diş gruplarına göre dağılımı incelenmiştir. D.M.F. indeksi Dünya Sağlık Teşkilâtının esas aldığı değerlere göre hesaplanmıştır (20).

BULGULAR

Araştırmamıza katılan toplam 505 bireyde D.M.F. değeri 8.63'tür. Kadın bireylerin ortalama D.M.F. değeri 9.14; erkek bireylerin ortalama D.M.F. indeksi ise 7.47 olarak saptanmıştır.

Tablo : 1 — Çalışmamıza katılan kadın bireylerin yaş gruplarına göre D.M.F. indeksleri ile çürük ve sonuçlarının yüzde olarak değerleri.

Yaş grubu	Birey sayısı	Birey %	Çürük ve sonuçları	D.M.F.	Çürük ve sonuçları %
12 - 19	59	16.60	391	6.62	23.62
20 - 29	142	47.18	1166	8.21	29.37
30 - 39	48	15.95	481	10.02	35.76
40 - 49	33	10.96	423	12.81	45.66
50 - 59	19	6.31	302	15.89	56.71
Toplam	301	100.00	2763	9.14	32.78

Tablo : 1'de kadın bireylerde yaş gruplarına göre birey sayısı, bunun toplam sayıya oranı, D.M.F. değeri ile çürük ve sonuçlarının yüzde olarak değerleri görülmektedir.

Tablo : 2'de ise erkek bireylerde yaş gruplarına göre birey sayısı, bunun toplam birey sayısına oranı, D.M.F. değeri ile çürük ve sonuçlarının yüzde olarak değerleri görülmektedir.

Tablo : 2 — Çalışmamıza katılan erkek bireylerin yaş gruplarına göre D.M.F. indeksleri ile çürük ve sonuçlarının yüzde olarak değerleri.

Yaş grubu	Birey sayısı	Birey %	Çürük ve sonuçları	D.M.F.	Çürük ve sonuçları %
12 - 19	35	17.16	194	5.54	19.87
20 - 29	112	54.90	817	7.29	26.05
30 - 39	28	13.73	245	8.75	31.24
40 - 49	19	9.31	210	11.09	39.43
50 - 59	10	4.90	133	13.33	47.52
Toplam	204	100.00	1599	7.47	27.99

Grafik : 1'de kadın ve erkek bireylerin yaş gruplarına göre elde edilen D.M.F. değerleri;

Grafik : 2'de ise yine kadın ve erkek bireylerin yaş gruplarına göre çürük ve sonuçlarının % olarak değerlerinin işlenmiş şekli görülmektedir.

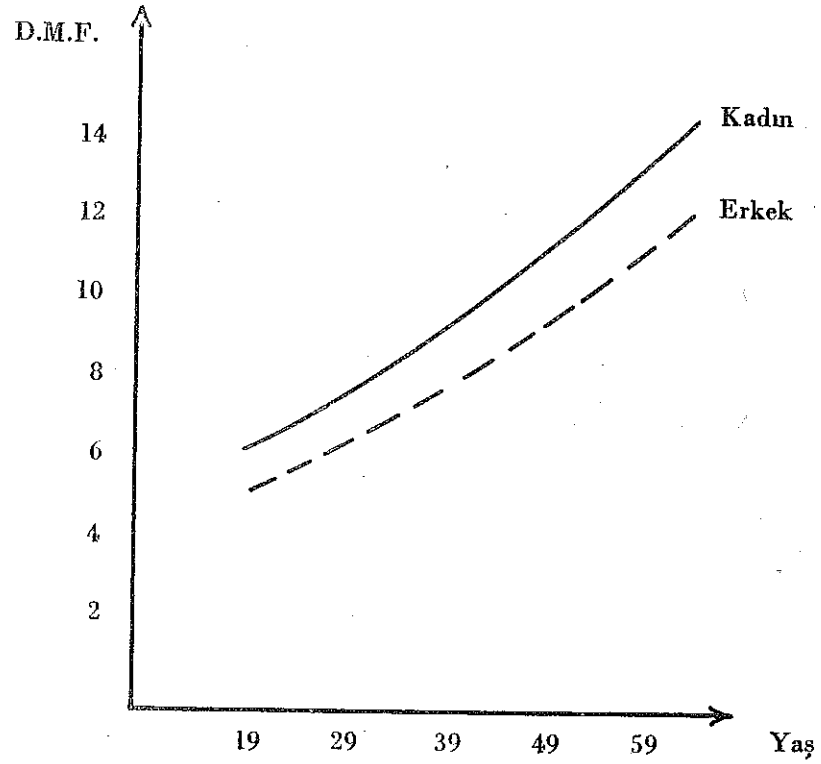
Çalışmamızda ayrı ayrı çürük, çürük nedeni ile kayıp ve dolgu sayıları hesaplanmış olup;

1 — Bunların toplam çürük ve sonuçlarına oranları,

2 — Bunların tüm bireylerin toplam diş sayılarına oranları hesaplanmış ve Tablo : 3'de gösterilmiştir.

Bulgularımızdan bir diğeri ise Tablo : 4'de görüldüğü gibi toplam çürük ve sonuçlarının diş gruplarına düşen paylarının ve oranlarının hesaplanmasıdır.

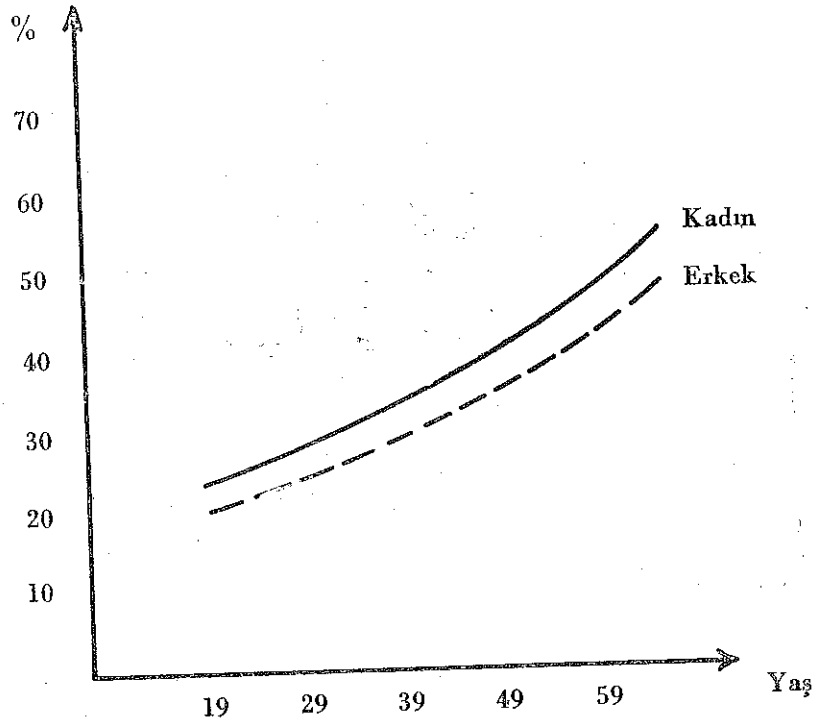
Ayrıca alt ve üst çene diş dizilerine düşen toplam çürük ve sonuçları sayılmış ve değerlendirilmiştir.

Grafik : 1 — Kadın ve erkek bireylerin yaş gruplarına göre D.M.F. değerleri.

Tablo : 3 — Toplam çürük, toplam çürük nedeni ile kayıp ve toplam dolgu sayılarıyla, bunların toplam çürük ve sonuçlarına oranları.

Birey sayısı	Toplam diş sayısı	Çürük ve sonuçları	Çürük	Çürük nedeni ile kayıp	Dolgu
		Sayısal değer	1434	1563	1265
505	14140	Çürük ve sonuçlarına oranı	32.87	35.83	29.00
		Tüm dişlere oranı	10.14	11.05	8.95

Grafik : 2 — Kadın ve erkek bireylerin yaş gruplarına göre çürük ve sonuçlarının yüzde olarak değerleri.

Tablo : 4 — Ön diş grubu, küçük azı grubu ve büyük azı grubuna düşen çürük ve sonuçlarını gösteren sayısal değerler ile bunların toplam çürük ve sonuçlarına oranları.

Birey sayısı	Toplam diş sayısı	Çürük ve sonuçları	Ön diş grubu	Küçük azı grubu	Büyük azı grubu	
		Sayısal değerler	592	1257	2513	
505	14140	4362	Çürük ve sonuçlarına oranı	13.57	28.82	57.61
		Tüm dişlere oranı	9.77	31.11	62.20	

TARTIŞMA

Tartışmaya başlamadan önce Gereç ve Yöntem bölümünde açıklığa kavuşturulması gereken noktaları belirtmekte yarar olduğu kanısındayız. Bunlardan biri Dünya Sağlık Teşkilâtının ve Mühlemann'ın «*Preventive Dentistry*» kitabındaki tanımlamaya uygun olan çürüklerin değerlendirilmesidir (6). Yani sond ucunun takıldığı ve çevresinde beyaz opasitenin bulunduğu her nokta çürük olarak sayılmıştır. İkincisi ise 12 yaşındaki bireylerden ancak diş sürmesini tamamlamış olanlar çalışma grubuna dahil edilmişlerdir. Bir diğer nokta da diş eksikliklerinde konjenital kayıplar ile periodontal ve ortodontik nedenlerle çekimleri araştırmamıza almamağa özen gösterdik.

Araştırmamızda 12 - 60 yaş arası ortalama D.M.F. değeri 8.63 olarak ortaya çıkmıştır. Kadın bireyleri içeren grubun 9.14 olan D.M.F. değeri; erkeklerde 7.47'ye düşmüştür. Hem kadın, hem de erkek bireyleri içeren gruplarda yaş oranının yükselmesiyle D.M.F. değerlerinde de bir artış gözlenmektedir. Gruplar arasındaki, çürük ve sonuçlarının yüzde olarak değerleri ortalama % 6 - 7 oranında artmakta, yalnız kadın bireylerin 40 - 49 yaş grubundaki artış, bir önceki yaş grubunun çürük ve sonuçlarına göre % 10 oranında olmaktadır. Buna ilâve olarak 50 - 59 yaş grubundaki artış, bir önceki gruba oranla yaklaşık % 11'i geçmektedir. Aynı yaş bölümlerini içeren erkek bireylerin gruplarında ise yukarıdakine benzer bir artış gözlenmemiştir. Erkeklerde çürük ve sonuçlarının sağlıklı dişlere yüzde olarak oranı 27.99'da kalırken; kadın bireylerde bu oran % 32.78'e ulaşmaktadır. Görüldüğü gibi D.M.F. değerlerinde olsun, çürük ve sonuçlarının sağlıklı dişlere oranında olsun kadın bireylerin aleyhine bir fark vardır. Bir çok istatistik incelemelerine göre de diş çürüğü kadınlarda daha fazla görülmektedir (6). Bu fark, kadınlarda dişlenmenin daha erken başlamasına bağlı olarak çürük etkenleriyle karşılaşma süresinin uzamasıyla kısmen açıklanabilir.

Bulgularımızda ortaya çıkan bir diğer nokta, alt ve üst çene diş gruplarına düşen çürük, çürük nedeni ile kayıp ve dolguların karşılaştırılmasıdır. Çalışmamızı oluşturan grubun üst çene diş dizisindeki toplam çürük ve sonuçları 2054 iken, alt çene dişlerine düşen miktar 2308'dir. Yukarıda belirtilen çürük ve sonuçlarının yüzde olarak üst ve alt çeneye oranları sırasıyla % 52.92 ve % 47.08'dir. Bu değerler istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Genel olarak yaygın kanı ve araştırmaların çoğunluğu bu yöndedir. Çalışmamızdan elde edilen bu sonucun yorumunu sadece alt altı yaş dişlerinin en erken kaybolan dişler olmasına bağhyarak yapmanın yetersiz olduğu düşüncesinde olmamıza rağmen, başka bir tartışma da getiremiyoruz.

Çürük ve sonuçlarını kendi aralarında sınıfladığımızda en yüksek oranı çürük nedeni ile çekilmiş dişlerde % 35.83, ikinci olarak çürüklü dişlerde % 32.87 ve üçüncü olarak da dolgulu dişlerde % 29.00 ile bulundu. Bu oranlar çürük, çürük nedeni ile çekim ve dolgulu dişlerin, toplam çürük ve sonuçlarına oranıdır. Bunların, grubun toplam diş sayılarına oranları ise çekilmiş dişlerde % 11.05, çürüklerde % 10.14 ve dolgularda % 8.95 olarak bulunmuştur. Çalışmamıza katılan bireylerin geniş bir yaş periyoduna (12-60) dağılımı olmaları dikkate alındığında ortaya çıkan bu sonuçların normal olduğu düşünülebilir. Ancak yine de diş kayıplarının 1. sırada bulunması ağız hijyeni ve diş çürüğünün erken tedâvisi konularının önemini bir kere daha ortaya koymaktadır kanısındayız.

Bulgularımızdan hesapladığımız bir başka nokta ise çürük ve sonuçlarının diş gruplarına düşen miktarlarıdır. Buna göre toplam çürük ve sonuçlarının ön diş grubuna (ki bu gruba kaninler de dahil edilmişlerdir) düşen payı %13.57; bu sayı çalışmaya katılan bireylerin tüm ön dişlerinin ise sadece % 9.77'sine eşdeğerdir. Küçük azı grubunda çürük ve sonuçlarının payı % 28.82; büyük azı grubunda ise % 57.61'dir. Küçük azı grubuna düşen çürük ve sonuçlarının araştırmamızda sayılan tüm küçük azı dişlerine, yani grubun tümünde olması gereken küçük azı dişlerine oranı ise % 31.11; aynı şekilde büyük azı dişlerine düşen oranı da % 62.20'dir. Görüleceği gibi bu oran 100 dişten 62 tanesi olarak ilk sırayı alırken; küçük azılarda bu oran yaklaşık yarıya düşmekte ve 100 dişten 31 tanesi olmaktadır. Ön dişler grubunda ise sadece 100 dişten 10 tanesi çürük ve sonuçlarından etkilenmektedir.

Ön çalışma niteliğinde olan bu bulguların, çalışmanın ilerlemesiyle daha belirgin istatistiksel değerlere ulaşacağı ve mesleklere göre veya diş yüzeylerine göre verilerin değerlendirilmesiyle daha geniş kapsamlı olacağı kanısındayız.

Ö Z E T

Bu araştırma, İstanbul Üniversitesi Dişhekimliği Fakültesi, Diş Hastahkları ve Tedâvisi Anabilim Dalı Polikliniklerine başvuran 505 hastada yapılmıştır. Olguların 301'i kadın, 204'ü erkekti. Bireylerin ağızlarındaki çürük, çürük nedeni ile kayıp ve dolgulu dişler özel anket formlarında gösterilmiştir. Bireyler yaş gruplarına ayrılarak D.M.F. indeksleri bulunmuştur.

SUMMARY

This research was performed in 505 people who had applied to the clinics of the department of conservative dentistry of the Dental Faculty of Istanbul University. 301 of the cases were women and 204 of them men. Caries, missing and the filling teeth in the mouth of the individuals were recorded on special forms. Individuals were divided into the groups by depending on the ages and D.M.F. indices were found.

KAYNAKLAR

- 1 — Ata, P. : Isparta'da endemik fluoroz ve diş çürüğü, İstanbul Matbaası, 1955.
- 2 — Atakul, F. : Diyarbakır ve çevresinde 3-12 yaş grubu arasındaki çocuklarda çürük sıklığı, Doktora Tezi, İstanbul, 1977.
- 3 — Ataman, B. ve Eronat, C. : İzmir ili yöresinde 5916 bireyi kapsayan diş çürüğü epidemiyolojisine ilişkin bir araştırma, İstanbul IV. Uluslararası Dişhekimliği Haftası, 4 - 11 Ekim 1980.
- 4 — Baloş, K., Bostancı, H., Arpak, N. ve Özcan, G. : 15 yaş grubunda diş kayıplarının ekonomik açıdan değerlendirilmesi, T.P.D. XI. Bilimsel Kongresi, 24 - 30 Mayıs, Marmaris, 1980.
- 5 — Baloş, K., Sungur, T. ve Arabacılar, C. : Farklı sosyo-ekonomik düzeydeki 10 yaş grubu okul öğrencilerinin periodontal ve diş çürükleri yönünden 1.5 yıl süreyle izlenmeleri, A.Ü. Dişhek. Fak. Der. 5 : 1 - 16, 1980.
- 6 — Bayırlı, G. ve Curilovic, Z. : Türk askerlerinde periodontal hastalık ve diş çürüklerinin incelenmesi, T.P.D. 6. Bilimsel Kongresi, Adana, 1976.
- 7 — Bayırlı, G. ve Curilovic, Z. : Periodontal Condition in Turkish recruits, Community Dent. Oral Epidemiol, 4 : 25 - 29, 1976.
- 8 — Bayırlı, G. ve Kutay, M. : Ataköy İlkokulu öğrencilerinde ağız hijyeni ve diş çürüğü oranları, T.P.D. 7. Bilimsel Kongresi Tebliği, 16 - 21 Mayıs, Ankara, 1977.
- 9 — Bayırlı, G., Aşçı, S. ve Güler, S. : Hava Harp Okulu öğrencilerinin periodontal durumu, T.P.D. XI. Bilimsel Kongresi, 24 - 30 Mayıs, Marmaris, 1980.
- 10 — Bayırlı, G., Onan, U. ve Onan, B. : Ahmet Haşım İlkokulu öğrencilerinde periodontal hastalık ve diş çürüğü oranları, T.P.D. XII. Bilimsel Kongresi Tebliği, 19 Mayıs, Antalya, 1981.
- 11 — Çolak, Ş. ve Atakul, F. : Diyarbakır'da kırsal ve kentsel alanlarda süt, karışık ve kalıcı dişlenme dönemlerinde çürük prevalansı, Hacettepe Üniversitesi I. Dişhekimliği Kongresi, 26 - 30 Nisan, 1980.

- 12 — Dumanlı, E., Çağlayan, G., Bağcı, B., Tuncer, M., Taşer, H., Kutlar, F. ve Şengün, D. : Çankaya İlkokulları öğrencilerinin ağız hijyeni ve periodontal problemleri, Hacettepe Üniversitesi I. Dişhekimliği Kongresi, 26 - 30 Nisan, 1980.
- 13 — Eser, S. : Kuzey Anadolu öğrencilerinde diş çürüğü prevalansı ve etiyojisi, *Tıp Fak. Mec.* 33 : 402, 1970.
- 14 — Gülhan, A. ve İzbul, N. : 7 - 15 yaşlar arasındaki ilk ve ortaokul çağındaki çocuklarda ağız hijyeni ile çürük frekansı arasındaki ilişkiler. *Dişhek. Fak. Derg.* 8 : 156 - 165, 1974.
- 15 — Gülhan, A. ve Mermutlu, B. : Relations entre la fluorose endémique et la fréquence de la carie, *Dişhek. Fak. Dergisi*, 7 : 130 - 140, 1973.
- 16 — Gürkan, Y.İ. : Türkiye'de yirmi -yirmi iki yaşları arasındaki erkeklerde D.M.F. indeksinin tayini. *D.D.*, 2 : 63 - 66, 1971.
- 17 — Sandallı, N. : 3 - 12 yaşlar arasındaki çocuklarda diş çürüğünün periodontal hastalıklar üzerine olan etkilerinin araştırılması, Doktora Tezi, İstanbul, 1975.
- 18 — Sandallı, N., Akmeç, T. ve Sandallı, T. : Süt dişlerinde çürük sıklığı ve erken çekim komplikasyonlarının araştırılması, *İ.Ü. Dişhek. Fak. Derg.* 14 : 201, 1980.
- 19 — Usmen, E. : Ankara ve köylerindeki ilkökul çocuklarında diş çürüğü sıklığı ve bunu etkileyen bazı faktörler, *Dişhek. Fak. Derg.* 5 : 84 - 100, 1971.
- 20 — Velicangil, S. : Tıbbi Biyometri ve Tatbikatı, 2. Baskı, Sermet Matbaası, İstanbul, s. : 219 - 221, 1970.